

De belofte vervuld

Toen Paulus in de synagoge van Antiochië (in Pisidië) eens het woord mocht voeren (Hand. 13:14-15) hield hij een korte toespraak. De geschiedschrijver Lukas heeft hiervan verslag gedaan (Hand. 13:16-41). In de verzen 32-39 vinden we de kern van Paulus' betoog: het "goede nieuws" dat de apostel aan Israël mocht verkondigen.

"En wij verkondigen u de belofte, tot de vaderen gekomen, dat God deze heeft vervuld aan ons, hun kinderen, door Jezus te verwekken, zoals ook in de tweede Psalm geschreven staat: 'U bent mijn Zoon, heden heb Ik U verwekt'. En dat Hij Hem uit [de] doden heeft opgewekt om niet meer tot ontbinding terug te keren, heeft Hij zó gezegd: 'Ik zal u de betrouwbare weldadigheden van David geven'. Daarom zegt Hij ook in een andere [Psalm]: 'U zult uw Heilige geen ontbinding te zien geven'. Want nadat David in zijn eigen geslacht de raad van God had gediend, is hij wél ontslapen en bij zijn vaderen bijgezet en heeft ontbinding gezien, maar Hij die God heeft opgewekt, heeft geen ontbinding gezien. U zij dan bekend, mannen broeders, dat door Deze u vergeving van zonden wordt verkondigd <en> dat van alles waarvan u niet kon worden gerechtvaardigd in [de] wet van Mozes, in Deze ieder die gelooft, gerechtvaardigd wordt" (Handelingen 13:32-39)

Welke belofte?

De belofte die "tot de vaderen was gekomen", was de aankondiging van de Messias, de door God gezalfde Koning die als een goede herder Zijn volk zou weiden, het zou verlossen van haar tekortkomingen en van al haar vijanden, en die heel Gods wil zou doen. De eerste koning van Israël (Saul) had gefaald (Hand. 13:21-22), maar aan zijn opvolger (David) had God beloofd dat Hij uit diens nageslacht aan Israël een "heiland" (d.w.z. een redder, Gr. *sotèr*) zou brengen (Hand. 13:23). Via de profeet Nathan had de HERE tegen David gezegd:

"Wanneer uw dagen vervuld zijn en gij bij uw vaderen te ruste zijt gegaan, dan zal Ik uw nakomeling, uw eigen zoon, na u doen optreden, en Ik zal zijn koningschap bevestigen. Die zal mijn naam een huis bouwen, en Ik zal zijn koninklijke troon voor immer bevestigen. Ik zal hem tot een vader zijn, en hij zal Mij tot een zoon zijn... Uw huis en uw koningschap zullen voor immer bestendig zijn voor uw aangezicht, uw troon zal vast staan voor altijd" (2 Sam. 7:12-14,16)

In het Bijbelboek Psalmen wordt dezelfde belofte als volgt verwoord:

“Voor altoos zal ik uw nakroost bevestigen, en uw troon bouwen van geslacht tot geslacht... Eén van uw lijfelijke zonen zal ik op uw troon zetten” (Psalm 89:5, 132:11)

Gods belofte aan David begon spoedig in vervulling te gaan. Davids zoon Salomo werd koning in zijn plaats, en hij bouwde een huis voor de HERE in Jeruzalem (1 Kon. 5:5). De andere voorzeggingen van Nathan werden echter niet vervuld. Salomo's koningschap was niet “bestendig”. De opvolger van David bleef niet toegewijd aan de God die hij met zijn bouwproject had willen eren. Onder invloed van zijn buitenlandse vrouwen begon hij afgoden te dienen. Uiteindelijk stierf hij en werd in Jeruzalem begraven (1 Kon. 11:43). Salomo's troon werd niet “voor immer bevestigd” en bleef niet “vaststaan voor altijd”. Na zijn dood werd zijn rijk in tweeën gescheurd (1 Kon. 12:1-24). Alle inwoners van het rijk van Salomo werden uiteindelijk zelfs in ballingschap gevoerd: aanvankelijk de noordelijke tien stammen en later de resterende twee.

Vanwege de ongehoorzaamheid van Davids nageslacht werd Nathans voorzegging in hun dagen slechts gedeeltelijk vervuld. Tijdens de Babylonische ballingschap was er geen koning meer. Ook na de terugkeer van het volk uit Babel regeerde er in Israël geen onafhankelijke, Davidische vorst. Toch zou de Babylonische ballingschap niet het einde van de dynastie van David betekenen. De profeet Jesaja had aangekondigd dat de “tronk van Isai” - de stamboom van het koningshuis - eens opnieuw zou gaan uitlopen (Jes. 11:1). Ondanks Israëls falen zou de beloofde zoon uiteindelijk op het toneel verschijnen, want “de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk” (Rom. 11:29). Door Davids unieke zoon zou het messiaanse rijk gestalte krijgen.

Paulus mocht aan het publiek in de synagoge goed nieuws vertellen. De HERE had “de belofte, tot de vaderen gekomen, vervuld aan ons, hun kinderen, door Jezus te verwekken” (Hand. 13:32). De tijdgenoten van de apostel leefden op een historisch moment. In hún dagen was de beloofde Messias verschenen, ongeveer duizend jaar nadat David was gestorven. Zij waren de kinderen van de stamvaders aan wie de belofte was gegeven. Aan hen was de belofte vervuld.

De verwekking van de Zoon

Tegen de maagd Maria heeft de engel Gabriël ooit gezegd:

“[De] Heilige Geest zal over u komen en [de] kracht van [de] Allerhoogste zal u overschaduwten; daarom ook zal dat Heilige dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd” (Luk. 1:35)

Toch dacht Paulus bij het “verwekken” van de Messias (Hand. 13:32) niet aan de verwekking van het beloofde Kind in Zijn moeder. In zijn toespraak betrok de apostel

het woord “verwekken” op de opwekking van de Here Jezus uit de doden. Om te bewijzen dat God de Messias zou verwekken, citeerde hij de tweede Psalm. We lezen daar:

“Ik wil gewagen van het besluit des HEREN: Hij sprak tot Mij: Mijn Zoon zijt Gij; Ik heb U heden verwekt” (Ps. 2:7)

Het “heden” dat door de psalmdichter werd genoemd, had volgens Paulus betrekking op een uniek moment in de geschiedenis: het lege graf met de weggerolde steen, de opstanding van de Gekruisigde. Toen Gods Zoon het graf verliet, ging Psalm 2:7 in vervulling. De messiaanse Koning was verwekt tijdens het leven van de luisteraars in Antiochië!

De Zoon die in Psalm 2 wordt bezongen, is de Messias, want het lied vervolgt:

“Vraag Mij en Ik zal volken geven tot uw erfdeel, de einden der aarde tot uw bezit. Gij zult hen verpletteren met een ijzeren knots, hen stukslaan als pottenbakkerswerk” (Ps. 2:8-9)

God heeft de gekruisigde Jezus “zowel tot Heer als tot Christus gemaakt” door Hem uit de doden op te wekken (Hand. 2:36). De Schepper heeft Hem bij die gelegenheid “ver boven de engelen gesteld” (Heb. 1:5-14). De Zoon heeft de priesterlijke en koninklijke waardigheid niet zelf gegrepen, maar Zijn Vader heeft Hem ertoe geroepen (Heb. 5:5, vgl. Fil. 2:5-11). Op Gods tijd zal Hij de aarde in bezit gaan nemen (Psalm 2:8-9).

Betrouwbare weldadigheden

Paulus hield de luisteraars in de synagoge voor, dat God zijn Zoon “uit de doden heeft opgewekt om niet meer tot ontbinding terug te keren” (Hand. 13:34). In dit ene zinnetje worden over de opwekking van de Messias twee belangrijke dingen gezegd: (1) Hij werd wakker en stond op, terwijl andere doden in hun graven bleven liggen. Hij werd immers opgewekt “uit de doden”. (2) Bij Zijn opwekking heeft de HERE Hem een onvergankelijk lichaam en onvernietigbaar leven gegeven, want Hij werd opgewekt “om niet meer tot ontbinding terug te keren”. Bij enig nadenken spreekt dat laatste vanzelf.

Indien de Messias bij Zijn opwekking uit de doden hetzelfde soort leven had ontvangen als Hij vóór Zijn kruisiging bezat, zou Zijn koningschap niet bestendig zijn geweest. Vroeger of later zou Hij dan opnieuw zijn gestorven en zou er een eind zijn gekomen aan Zijn bestuur. Maar de Zoon van God werd opgewekt “om niet meer tot ontbinding

terug te keren". Het leven dat Hij bij Zijn opstanding ontving, is niet langer aan de dood onderworpen. Paulus schreef aan de Romeinen:

"Wij weten dat Christus, nu Hij uit [de] doden is opgewekt, niet meer sterft: [de] dood heerst niet meer over Hem" (Rom. 6:9)

Dat de Messias na Zijn verwekking onsterfelijk zou zijn, was al aangekondigd in het Oude Testament. In een Godsspraak van de profeet Jesaja staat immers geschreven:

"Ik zal u de betrouwbare weldadigheden van David geven" (Hand. 13:34, vgl. Jes. 55:3, LXX)

In de Griekse tekst heeft het woord "u" een meervoudsvorm. Er staat *humin*, dat "aan jullie" betekent. De "betrouwbare weldadigheden" (d.w.z. de "blijvende zegeningen") die Jesaja aankondigde, zouden aan het volk Israël worden gegeven. Uit het tekstverband in Jesaja's profetie blijkt, dat de HERE eens een "eeuwig verbond" met dit volk zal sluiten (Jesaja 55:3), dat verband houdt met de regering van de Messias. Want de profetie vervolgt:

"Zie, Ik heb hem tot een getuige voor de natiën gesteld, tot een vorst en gebieder der natiën" (Jes. 55:4)

"Hem" heeft betrekking op David die in vers 3 was genoemd, de koning aan wie God "betrouwbare weldadigheden" had beloofd. Uit Nathans profetie blijkt, dat die belofte zou worden vervuld in Davids nakomeling: de Messias, van wie de HERE zei: "Ik zal Hem tot een Vader zijn, en Hij zal Mij tot een Zoon zijn (2 Sam. 7:14).

De apostel redeneerde als volgt: Hoe zouden de "weldadigheden" van het messiaanse koningschap ooit "betrouwbaar" (d.w.z. blijvend) kunnen zijn als de aan David beloofde zoon een sterfelijk mens was? Dan zou de dood aan die "weldadigheden" een einde maken. Uit het feit dat God aan de Messias (en via de Messias aan Israël) "betrouwbare weldadigheden" zou geven, blijkt dat de Messias op de dag van Zijn verwekking zou worden bekleed met onsterfelijkheid.

Geen ontbinding meer

Dat God Zijn Zoon heeft opgewekt "om niet meer tot ontbinding terug te keren" blijkt volgens Paulus ook nog uit een andere psalm. In dat Schriftwoord wordt gezegd: "U zult uw Heilige geen ontbinding te zien geven" (Hand. 13:35, Psa. 16:10). In zijn beroemde toespraak op de Pinksterdag haalde de apostel Petrus dezelfde Psalm ook aan:

“Want David zegt van Hem [d.w.z. van de Messias]: ‘Ik zag de Heer altijd vóór Mij, want Hij is aan Mijn rechterhand, opdat Ik niet wankel. Daarom heeft Mijn hart zich verblijd en Mijn tong zich verheugd, ja, ook mijn vlees zal rusten in hoop, want U zult Mijn ziel niet aan de hades overlaten en Uw Heilige geen ontbinding te zien geven. U hebt Mij [de] wegen van [het] leven bekend gemaakt; U zult Mij met blijdschap vervullen bij Uw aangezicht” (Hand. 2:25-28, vgl. Ps. 16:8-11)

Volgens de Griekse vertaling van het Oude Testament, die Petrus gebruikte, zou de Messias eens tegen de HERE zeggen: “U zult Mijn ziel niet aan de hades overlaten en Uw Heilige geen ontbinding te zien geven”. In het Hebreeuws luidt deze tekst : “Gij geeft Mijn ziel niet prijs aan het dodenrijk, noch laat Gij uw gunstgenoot de groeve zien”. “De groeve (of het graf) zien” is door de vertalers uit de Oudheid opgevat als een eufemisme voor het proces van ontbinding. Het lichaam van de Messias heeft geen ontbinding gezien, want Hij is op de derde dag opgewekt uit de doden (vgl. Hand. 2:31), en het lichaam dat Hij sinds Zijn opstanding bezit is onvergankelijk. Alle wegen van een sterfelijk mens leiden naar de dood, maar de wegen van het leven dat de Messias ontving voeren naar steeds grotere heerlijkheid en blijdschap.

Niet vervuld in David

Hoewel David de “ik-vorm” gebruikte, sprak hij in Psalm 16:10 niet over zichzelf, maar over de aan hem beloofde zoon, de Messias. De door God geïnspireerde Psalmdichter sprak een profetie uit, toen hij het had over “niet aan het dodenrijk overlaten” en: “geen ontbinding te zien geven”, “want nadat David in zijn eigen geslacht de raad van God had gediend, is hij wél ontslapen en bij zijn vadersen bijgezet en heeft ontbinding gezien” (Hand. 13:36). Koning David is uiteindelijk gestorven, we lezen immers over hem:

“Toen ging David te ruste bij zijn vadersen en werd begraven in de stad Davids” (1 Kon. 2:10)

Ook de apostel Petrus trok uit Psalm 16 de conclusie, dat David niet over zichzelf sprak, maar profeteerde over zijn beroemde Nakomeling:

*“Mannen broeders, het is geoorloofd met vrijmoedigheid tot u te spreken over de aartsvader David, dat hij én gestorven én begraven is, en zijn graf is onder ons tot op deze dag. Daar hij dan een profeet was en wist, dat God hem met een eed had gezworen [één] uit [de] vrucht van zijn lendenen op zijn troon te doen zitten, heeft hij vooruitgezien en gesproken over de opstanding van de Christus, dat **Hij** niet aan [de] hades is overgelaten en **Zijn** vlees geen ontbinding heeft gezien” (Hand. 2:29-31).*

Een verrassende wending

Het betoog van de apostel nam op dit punt een verrassende wending. Want Paulus vervolgde:

“U zij dan bekend, mannen broeders, dat door Deze u vergeving van zonden wordt verkondigd” (Hand. 13:38).

Precies hetzelfde had Petrus eens gezegd tegen het Sanhedrin:

“Deze [d.w.z. de gekruisigde Jezus] heeft God als overste Leidsman en Heiland door Zijn rechterhand verhoogd om aan Israël bekering en vergeving van zonden te geven” (Hand. 5:31)

Waarom leidden Paulus uit Nathans profetie af, dat door de zoon van David aan Israël vergeving van zonden zou worden verkondigd? Op het eerste gezicht is er tussen blijvend koningschap en vergeving van zonden geen enkel verband. Maar in de oorspronkelijke Griekse tekst is dat verband er wel. De HERE had immers beloofd, dat Hij de “betrouwbare weldadigheden van David” aan “u” (Gr. *humin*, “aan jullie”, dus aan het Joodse volk) zou geven (Hand. 13:34, Jesaja 55:3). Maar in de geschiedenis van Israël waren het altijd de zonden van het volk, die verhinderden dat de HERE het kon zegenen. Om het volk blijvend (of: betrouwbaar) in de zegeningen van David te laten delen, moet Israël dus van haar zonden worden bevrijd.

Vergeving van zonden

Wanneer wij de uitdrukking “vergeving van zonden” horen dan denken we dat het gaat om “kwijschelding van schuld”. Overtredingen zouden gelovigen niet langer worden toegerekend. Maar vergeving van schuld is niet hetzelfde als vergeving van zonden. Vergeving van schuld is een Bijbels thema (zie b.v. Matth. 6:13), maar in Hand. 13:38 wordt niet gesproken over schuld maar over zonden (*hamartia*, d.w.z. doelmissingen). Vergeving van zonden is méér dan vergeving van schuld, hoewel vergeving van schuld erbij is inbegrepen.

Toen de Here Jezus nog op aarde was verrichtte Hij zichtbare tekenen die een uitbeelding waren van een geestelijke werkelijkheid. Een verlamde man werd eens door het dak van een huis naar beneden gelaten, voor de voeten van de Here, waarop Hij tegen de zieke zei: “Mens, uw zonden zijn u vergeven”. De Schriftgeleerden die in het huis aanwezig waren beschouwden dit als godslastering. Omdat de Here wist wat er in hun hart omging, zei Hij tegen hen:

“Maar opdat u weet dat de Zoon des mensen macht heeft op de aarde zonde te vergeven” [zeg Ik tot deze man]: “‘Sta op, neem uw bed op en ga naar uw huis’. En onmiddellijk stond hij op voor hun ogen, nam dat waarop hij gelegen had en ging weg naar zijn huis, terwijl hij God verheerlijkte” (Luk 5:24-25).

Het wonder van de genezing was een zichtbaar teken van de vergeving van zonden die God door Zijn Messias zal bewerken. Wie vergeving van zonden ontvangt mist niet langer zijn doel, maar gaat daaraan beantwoorden omdat hij uit de greep van de zonden is bevrijd.

Het woord *aphesis*, dat in Hand. 13:38 als “vergeving” is vertaald, is in andere Bijbelteksten als “loslating” of “vrijlating” weergegeven. God heeft Zijn Zoon gezonden “om aan gevangenen *loslating* te prediken en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in *vrijlating*, om te prediken het aangename jaar van [de] Heer” (Luk. 4:19, Jes. 61:1-2).

Wanneer de HERE de ongerechtigheid vergeeft, dan legt Hij Zijn wet in het binnenste en schrijft die in het hart, zodat men Hem leert kennen. Via de profeet Jeremia heeft Hij immers gezegd:

*“Ik zal Mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven, Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de HERE: want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, luidt het woord des HEREN, want **Ik zal hun ongerechtigheid vergeven** en hun zonde niet meer gedenken” (Jer. 31:33-34).*

De HERE zal Zijn volk “van al hun onreinheden verlossen” (Ezech. 36:29). Hij “geeft hun een nieuw hart en een nieuwe geest in hun binnenste”. Hij “zal maken dat ze naar Zijn inzettingen wandelen en naarstig Zijn verordeningen onderhouden” (Ezech. 36:26-27). Zelfs de gevolgen van de zonde zullen dan verdwijnen, want er staat over Sion geschreven:

“En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek; het volk dat daar woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben” (Jes. 33:34)

Geweldig nieuws

Aan zijn uitspraak dat door de Messias aan Israël vergeving van zonden werd verkondigd, voegde Paulus nog toe, dat “van alles waarvan u [d.i. Israël] niet kon worden gerechtvaardigd in [de] wet van Mozes, in Deze ieder die gelooft, gerechtvaardigd wordt” (Hand. 13:39). Wat de apostel met deze toevoeging bedoelde,

is niet onmiddellijk duidelijk. Men zou zijn woorden op verschillende manieren kunnen opvatten:

1. “Wie op de Messias vertrouwt wordt van iedere zonde gerechtvaardigd, zelfs van zonden die onder de wet niet konden worden bedekt”. In de wet van Mozes waren voorschriften opgenomen ten behoeve van de “bedekking” van zonden. Een Israëliet die een misstap had begaan kon door schuldbelijdenis, vergoeding van de aangerichte schade en het brengen van offers weer in de rechte verhouding tot God komen te staan. Maar wie opzettelijk zondigde of zich openlijk tegen de HERE keerde, moest zonder pardon worden gedood, op het woord van twee of drie getuigen (Deut.17:6, 19:15; Heb.10:28). Van zulke zonden kon men in Israël niet “gerechtvaardigd” worden.
2. “De wet van Mozes is niet in staat om zondaars te rechtvaardigen (van welke zonde dan ook), maar wie op de Messias vertrouwt, wordt door Hem van elke zonde gerechtvaardigd”.

Uit het Nieuwe Testament blijkt dat Paulus dit laatste bedoelde, en niet wat onder punt 1 is gezegd. Gaven en slachtoffers konden hem die de dienst verrichte naar het geweten niet volmaken (Heb. 9:9, 10:1). Ze moesten telkens opnieuw worden gebracht (Heb. 10:1-2, 10:11), want het bloed van stieren en bokken kon de zonden niet wegnemen (Heb. 10:4). De wet liet zien wat zonde is (Rom. 3:20, 7:7) en sprak over de zonde een vloek uit (Gal. 3:10), maar kon geen mens van zonde bevrijden. De wet bewerkte toorn (Rom. 4:15). Zij maakte de mens niet levend maar ze doodde hem (2 Kor. 3:6, Gal. 3:21). De bedeling van de wet was een “bediening van de dood” (2 Kor. 3:7). Door de wet werd niemand voor God gerechtvaardigd (Rom. 3:20, Gal. 2:16, 3:11). Het was een juk dat noch Israëls vaders noch hun nakomelingen konden dragen (Hand. 15:10).

Wat Paulus in de synagoge mocht verkondigen was dus geweldig nieuws. Het loodzware juk van telkens opnieuw proberen en telkens opnieuw falen, het juk dat de tekortkomingen voortdurend doet toenemen, is elke gelovige van de schouders genomen (vgl. Rom. 10:4, Gal. 3:24-26). Wie op de Messias vertrouwt ontvangt vergeving van zonden en wordt door Hem volkomen gerechtvaardigd.

Samenvatting

1. Aan de bezoekers van de synagoge in het Pisidische Antiochië mocht Paulus goed nieuws verkondigen.

2. De belofte die God aan hun voorouders had gegeven: dat er eens een nakomeling van David zou optreden voor wie de HERE een Vader zou zijn en wiens koningschap zou worden bevestigd, was in hún dagen in vervulling gegaan.

3. Deze belofte werd vervuld in de opstanding van de Here Jezus uit de doden. Bij die gelegenheid verwekte God Zijn Zoon.

4. De messiaanse Koning werd opgewekt tot onvergankelijkheid, want van Hem staat geschreven dat Hij de weldadigheden van David zal ontvangen die “betrouwbaar” zijn en dat Hem “geen ontbinding te zien wordt gegeven”. Deze voorzeggingen zijn niet in David vervuld, want David is gestorven. Ze hadden betrekking op de aan David beloofde nakomeling, de Messias.

5. Omdat de betrouwbare weldadigheden niet alleen aan David zijn beloofd, maar ook aan het volk van David, wordt door de Messias aan Israël vergeving van zonden verkondigd. De opgestane Here zal wie op Hem vertrouwen van elke zonde bevrijden en hen volkomen rechtvaardigen.

* * * * *